

Museovirasto
Rakennushistorian osasto
Sanna Ihatsu

MUISTIO

8.10.2007

MUISTIO KÄYNNISTÄ PYHÄN BIRGITAN RAUNIOKIRKOLLA 4.10.2007

Keskiaikainen kirkonraunio on muinaismuistolain tarkoittama muinaisjäänös. Oikeudellisesti sitä sitoo muinaismuistolaki, eikä kirkkolaki. Muinaismuistolain mukaan kiinteän muinaisjäänöksen kaivaminen, peittäminen, muuttaminen, vahingoittaminen, poistaminen ja muu siihen kajoaminen kielletty ilman Museoviraston lupaa. Siksi kaikki rauniolla tehdyt korjaustoimenpiteet on hyväksyttävä Museovirastolla. Myös kaikki kaivamista vaativat korjaustoimenpiteet on hyväksyttävä ja ne todennäköisesti vaativat ennen toteuttamistaan arkeologisen kaivauksen.

Raunio on omistajien Vihdin seurakunta. Niinpä Vihdin seurakunta vastaa raunio korjauksista ja turvallisuudesta alueella. Korjauksia varten seurakunta voi hakea Museovirastolta entistämisyhteistyötä. On hyvä huomioida, että ensi vuoden avustusten hakuaika päättyy tämän kuun lopussa! Tietoa avustuksesta löytyy osoitteesta <http://www.nba.fi/fi/entavustus>. Museovirastolta voi ostaa omakustannushintaan (50€/kpl) metallisia varoituskylttejä metallijalkoineen. Kyltissä on teksti "Raunioalue. Kiipeily muureilla kielletty. Lasten liikkumista valvottava", sekä sama teksti ruotsiksi. Kylteistä saa lisätietoja arkkitehti Sanna Ihatsulta.

4.10.2007 pidimme kirkonrauniolla katselmuksen, jossa oli edustettuina Vihdin seurakunnan toimeksiannosta urakoitsija Hannu Laukkanen, Vihdin seurakunnan puutarhuri Raimo Juusonen sekä Museoviraston arkkitehti Sanna Ihatsu.

Yleisesti voi todeta, että raunio on verrattain hyvässä kunnossa siihen nähden kuinka vähän korjauksia on viime vuosikymmeninä tehty. Sakastin seinissä olevat vauriot näyttäisivät tulleen ennen sakastin katon asentamista ja vaurioituminen on saatu niiltä osin pysäytetyksi.

Nykyiset vauriot ovat toistaiseksi melko vähäisiä, mutta mikäli niihin ei puututa välittömästi tai lähivuosien aikana, vauriot laajenevat nopeasti ja korjauskustannukset ovat siten myös huomattavasti suuremmat.

Hätäkorjaukset

Syksyn 2007 korjauksen yhteydessä korjataan ongelmat, jotka aiheuttavat nopeasti lisävaurioita tai jotka heikentävät turvallisuutta. Näitä ovat sakastin suojakatoksen vedenpoiston hoitaminen sekä runkokuoneesta katsottuna sakastin vasemmalla puolella olevan seinän vesieristyskerrosten suojaus.

Sakastin suojakatokseen lisätään metalliset räystäskourut, jotka ovat puolipyöreät, katon ja räystäslautojen sävyyn maalatut. Räystäskourujen

kaato tehdään pois päin rakennuksesta ja kourun päähän asennetaan ketju, joka ohjaa veden maahan, noin metrin päähän kiviseinästä. Huolehditaan myös siitä, että maanpinnan muoto ohjaa veden pois päin rakennuksesta. Mikäli maanpinnan muotoja joudutaan muokkaamaan, se tehdään täyttämällä, ei kaivamalla.

Runkohuoneen seinässä, sakastin vasemmalla puolella on molemmin puolin seinää paljon paikallisia vaurioita. Tämä kertoo siitä, että muurin päältä pääsee vettä muurin sisälle ja vesi pesee kalkkilaastin sideaineen pois ja jäätyessään työntää kiviä pois muurista. Muurissa on tällä kohtaa kasvanut suurehko puu, jonka juuret ovat ainakin osittain aiheuttaneet vauriot. Tämä alue voidaan korjata jo syksyllä lämmitetyssä teltassa tai suojata esim. pressulla talveksi ja korjata keväällä.

Muureissa olevat riskipaikat, kuten runkokuoneessa, sakastin oikealla puolella oleva aukko tuetaan talveksi puurakenteilla ja korjataan keväällä tai korjataan syksyn aikana lämmitetyssä teltassa.

Lähivuosina tehtävät korjaukset

Vettä muurin sisään keräävät "hyllyt" ja aukot korjataan saumaamalla sekä lisäämällä kiilakiviä tai rakennuskiviä jos muurissa oleva aukko on suuri.

Sakastin sisäänkäynnin kohdalta irronneet tiilet ja kivet muurataan paikoilleen.

Sakastin länsiseinällä oleva aukko kivimuurin ja suojakatoksen seinän välissä muurataan korottamalla kivimuuria yhdellä kivikerralla.

Jatkuva huolto ja seuranta

Kivimuurien kuntoa on syytä jatkossa seurata vuosittain, jotta nähdään eteneekö jokin vaurio ja tuleeko sille tehdä korjaustoimenpiteitä. Erityisesti seurattavia alueita ovat sakastin ja runkokuoneen välisessä muurissa oleva pullistuma sekä sakastin sisäpuolen pieliin vauriot. Mikäli nämä vauriot pysyvät ennallaan, ei ole syytä ryhtyä laajempiin korjaustoimenpiteisiin, mutta mikäli vaurio etenee, on niiden korjaamiseen ryhdyttävä.

Muurin seinämissä kasvava kasvillisuus kuten puut ja heinät sekä humusmaa poistetaan. Muurin harjalla oleva keto- ja sammalkerros mahdollisine vesieristyksineen jätetään paikoilleen. Vain muutamassa erikseen mainitussa kohdassa harjalla olevaan nurmikerrokseen puututaan, kun vesieristyskerros uusitaan.

Muurin päällisten korjaaminen

Muurin harjoilla on vesieristykseenä käytetty kivien välissä olevaa laastia ja muurin harjan muotoilua siten, että se johtaa veden pois muurin päältä. Tämä eristys on toiminut tässä kohteessa hyvin, joten ei ole syytä muuttaa koko raunion vedeneristysperiaatetta. Vaurioita on hyvin harvoissa kohdissa: Runkokuoneen sakastinpuoleisessa seinässä, sakastin vasemmalla puolella, reilun viiden metrin matkalla sekä muutamilla paikallisilla alle neliömetrin kokoisilla alueilla, joissa muurikiviä on sortunut muurin harjalta. Muurin vesieristyskerroksia ei korjata muualla kuin vaurioituneissa kohdissa.

Muurin päältä, vaurioituneelta matkalta otetaan varovasti kasvillisuus pois. Turpeet nostetaan talteen. Tutkitaan mistä kohdin laasti on vaurioitunut ja tehdään tarvittavat laastikorjaukset Fescon Oy:n KS 50/50 laastilla. Muurin harjan laastipinta muotoillaan siten, että se johtaa veden pois muurista. Harjan ei tarvitse olla kokonaan laastittu, ainoastaan kivien saumoissa tulee olla laasti. Alle neliömetrin korjauksissa käytetään vesieristyksenä pelkkää laastia. Kun laasti on kuivunut, paikalta nostetut turpeet nostetaan takaisin muurinharjalle. Kuivana aikana turpeiden kastelusta huolehditaan.

Yli neliömetrin vesieristyskerroksen korjauksissa laastitun kerroksen päälle levitetään bentoniittia, joka on vulkaanista savea. Käytetään Volclay-tuotemerkkistä granulaatti- eli raemuotoista bentoniittia (myy esim. Kaitos Oy). Kuivia bentoniittirakeita sekoitetaan 0-5 mm hiekkaan suhteessa 1:3. Hiekan tulee olla kuivaa, muuten sekoitus turpoaa ja se tulee vaikeaksi käsitellä. Bentoniitti ja hiekka sekoitetaan vapaapudotussekoittajalla. Vaikka hiekka on kuivaa, on siinä normaalisti tarpeeksi kosteutta, niin että sekoituksesta tulee yhtenäinen massa. Jos näin ei tapahdu, lisätään sekoitukseen suhteellisen pieni määrä vettä.

Bentoniitti-hiekkaseosta levitetään 5 cm kerros. Se tiivistetään muurauskauhalla tai esim. tiiliskivellä. Sen päälle levitetään paikalta otetut turvemättäät. Mikäli mättäät ovat kovin ohuita tai niitä ei ole, levitetään bentoniitin päälle maakerros. Bentoniitin päällä tulee olla turpeet mukaan laskettuna painona 10 cm kerros maata.

Rakennustapaohje muuraukseen

Tarvittavat uudet kivet pyritään löytämään rannasta. Rannan kivet ovat todennäköisesti kirkosta tai sen tapulista peräisin. Todennäköisen tapulinpaikan kivikasasta, kirkon lounaispuolelta, ei oteta kiviä. Mikäli kiviä joudutaan työstämään, ne valitaan siten, että työstöä joudutaan suorittamaan mahdollisimman vähän.

Näkyviin jäävien kivrakenteiden saumaus- ja muuraustöissä käytetään Fescon Oy kalkkisementtilaastia KS 65/35/600, jonka runkoaineen suurin raekoko on 3 millimetriä. Laastiin lisätään vesi valmistajan ohjeen mukaan ja sitä sekoitetaan vapaapudottajasekoittajalla 8-10 minuuttia. Porakonevispilällä riittää lyhyempi (n. 5 minuuttia) sekoitus. Laastin annetaan seistä noin 10 minuuttia, jonka jälkeen tehdään lyhyt uusintasekoitus, jolla haetaan oikea laastin notkeus lisäämällä lopullinen vesimäärä.

Uudelleensaumaus suoritetaan seuraavasti: Rapautuneet laastisaumat puhdistetaan irtonaisesta laastista mekaanisesti tai paineilman avulla. Uutta saumauslaastia vasten tuleva vanha laastipinta muotoillaan tasaiseksi (kiilamaiseksi jätetty tausta huonontaa uuden saumauslaastin tartuntaa). Korjattava alue kastellaan ennen saumauksen aloittamista. Saumauslaasti jätetään joitakin millimetrejä julkisivupintaa syvemmälle, siten että se näyttää samalta kuin ympäröivä muuri. Laastissa voidaan käyttää pigmenttejä, jotta sauman väristä saadaan mahdollisimman samanvärinen kuin ympäröivät saumat.

Korjatut julkisivupinnat suojataan suoralta auringonvalolta 3-4 päivän ajaksi. Jos sää on korjaustyön aikana kuuma ja kuiva, on saumoja myös kasteltava muutaman kerran päivässä.

KS-laastikorjauksissa on huomioitava, että ilman, laastin, sekä muurin lämpötila on muurauksena sekä minimissään kaksi viikkoa muurauksen jälkeen vähintään +5 °C. Mikäli korjauksia tehdään sellaisena vuodenaikana, että lämpötila voi olla alhaisempi, korjaustyö tehdään lämmitetyssä teltassa.

Työn suorittaminen ja dokumentointi

Museovirasto edellyttää, että työn suorittajalla on oltava kokemusta kivirakenteiden muuraamisesta.

Muuraustyöstä tehdään mallialue, joka hyväksytetään Museovirastolla ennen töiden jatkamista.

Työn suorittaja dokumentoi työvaiheet valokuvaamalla ja kirjoittaa kirjallisen selostuksen pohjakuvineen mitä missäkin kohdassa on tehty. Dokumentointi toimitetaan Museovirastoon työn päätyttyä.

Sanna Ihatsu
p. 09-4050 9456
sanna.ihatsu@nba.fi